

WORDEND CHRISTENDOM

in

A R M E N I E

door

G. PAULUS

REL-CH
PAUG
1962

Wordend Christendom in Armenië

De geschiedenis van het Christendom in Armenië gaat terug tot de eerste eeuw van onze jaartelling en is met bloed geschreven. Een vrome legende, oorspronkelijk in het Syrisch geschreven en later in andere talen, o.a. Armeens en Grieks vertaald, verhaalt ons het volgende: koning Abgar de Vijfde, van Armenië, een tijdgenoot van Christus, was ziek, ernstig ziek. Hij had van de wonderbare genezingen gehoord, die Christus onder het volk van Israël had verricht, en besloot de goddelijke geneesheer schriftelijk te vragen hem te komen genezen. Het antwoord van Christus moet hebben geluid, dat Hij in de onmogelijkheid verkeerde de vorst persoonlijk te gaan bezoeken, maar dat Hij, na zijn verrijzenis, daartoe Thaddeüs, zijn leerling, naar de koning zou zenden. Dit gebeurde in het jaar 29, en Thaddeüs genas de vorst van zijn slepende en besmettelijke ziekte. Verheugd aanvaardde deze, mitsgaders zijn ganse volk, het christelijk geloof.

Ook de apostel Bartholomeüs moet in Armenië gepredikt hebben, waar hij op gruwelijke wijze werd gemarteld en gedood, terwijl volgens een overlevering ook Thomas de blijde boodschap onder de Armeniërs, de Meden en de Perzen heeft gebracht. Eerst in het begin van de vierde eeuw werd de christelijke godsdienst, onder het koningschap van Terdat III en dank zij de onvermoeide en heldhaftige ijver van Gregoor Loesaworits (de Verlichter), staatsgodsdienst. De twee eerstgenoemde apostelen, evenals Gregoor, worden in de Armeense liturgie als heiligen herdacht, terwijl Gregoor niet alleen in de armeense, maar ook in de katholieke martyrologie genoemd wordt (feestdag 22 maart bij de Armeniërs en 30 september bij de katholieken). Algemeen wordt Gregoor de Verlichter als de stichter van de Armeense kerk beschouwd, waarover wij in het door F.J. Uildriks geschreven boek "Bij Turken en Arabieren" (uitgave Tjeenk Willink 1895) de volgende beschouwing vinden:

De Armenische kerk, reeds gesticht in de tweede eeuw onzer jaartelling, toen het christendom, al was het dan ook met grote moeite, triomfen behaalde op de perzisch-parthische eredienst der heidenen, vormde in de zesde eeuw een afzonderlijke kerk naast de katholieke en schaarde zich in de strijd over de natuur van Christus aan de zijde der monophysieten, die slechts één natuur in Christus aannamen volgens de leer van Athanasius, dat de Zoon één was met de Vader, terwijl de monotheleten met bisschop Arius Jezus als het eerste schepsel Gods beschouwden. De pausen deden in de middeleeuwen telkens pogingen om de hereniging van de armenische en de rooms-katholieke kerk tot stand te brengen, een vereniging, die slaagde op het concilie, in 1439 te Florence gehouden, waarbij de eerste haar ritus en haar eigenaardige gebruiken mocht behouden. Toch trad een deel der armenische christenheid niet toe tot dit verbond, maar vormde een afgescheiden of schismatieke armenische kerk naast de katholieke of geünieerde

Hun paus heeft zijn zetel in het klooster Etsjmiadzin dicht bij Erivan en onder hem staan de patriarchen van Jeruzalem en Constantinopel. Hij voert de titel van Catholicos en houdt in dat beroemde, overoude, prachtig gelegen klooster, dat in de roep van buitengewone heiligheid staat, het toezicht over een schat van kostbare relikwieën en over een bibliotheek, waar oude, zeldzame handschriften sedert eeuwen zijn bijeengebracht.

Tot zover de aanhaling uit bovengenoemd werk.

Aanvankelijk bediende de kerk zich in haar liturgie van de griekse en syrische talen, tot in de vijfde eeuw, onder het langdurig pontificaat van Sahak de Grote, onvergetelijker gedachtenis, door de monnik Mesroop, het armeense alfabet werd uitgevonden, waarna de cultus geleidelijk in de landstaal werd overgezet.



Kort na de verheffing van het christendom tot staatsgodsdienst, had in 325 in Nicea een algemene kerkvergadering, Concilie, plaats, die op last van keizer Constantijn was bijeen-geroepen teneinde de leer van Arius te weer-leggen. Deze vergadering werd o.a. bijgewoond door Aristakes, de zoon van Gregoor.

De vertaling van de geloofsbelijdenis, zoals die gebruikelijk is in de Armeens-gregoriaanse kerk (zo genoemd naar Gregoor Loesaworits), luidt als volgt:

Wij geloven in één God, de almachtige Vader, schepper van hemel en aarde, van zichtbare en onzichtbare dingen. En in één heer Jezus Christus, de zoon van God, geboren uit de Vader, eniggeboren vóór alle eeuwen, God uit God, Licht uit Licht, waarlijk God uit waarachtig God. Geboren, niet geschapen, in wezen één met de Vader, door wie alles in de hemel en op aarde gemaakt is: zowel het zichtbare als het onzichtbare. Die voor ons, mensen, en voor onze redding uit de hemel gedaald is, vlees en mens geworden, op volmaakte wijze door de kracht van de heilige Geest uit de heilige Maagd Maria geboren is. Aldus heeft Hij aangenomen ziel, geest en alles wat een mens bezit; in alle waarheid en niet slechts in onze verbeelding. Hij heeft geleden, is gekruisigd, begraven, de derde dag verrezen, en met hetzelfde lichaam ten hemel opgestegen, waar hij aan de rechterhand van de Vader zetelt. Hij zal met hetzelfde lichaam en met de glorie van de Vader komen om de levenden en de doden te oordelen, wiens koninkrijk geen einde kent.

Ook geloven wij in de heilige Geest, de ongeschapene en de volmaakte, die gesproken heeft in de wet, de profeten en de evangeliën. Hij is over de Jordaan neergedaald, heeft de apostelen onderwezen en vond in de heiligen zijn tempel.

Wij geloven ook in één algemene, heilige en apostolische kerk, in één doopsel, in het sacrament van een rouwmoedige biecht, het zuiveren en vergeven van zonden. In de opstanding der doden, in een altijddurend vonnis over zielen en lichamen, in het hemelrijk en het eeuwige leven.

Maar zij, die verklaren, dat er een tijd is geweest, dat de Zoon niet bestond, of dat er een tijd is geweest, dat de heilige Geest niet bestond, of dat zij uit niets gemaakt zijn, of dat de Zoon van God dan wel de heilige Geest uit een ander wezen voortkomt, en dat zij veranderlijk of aan veranderingen onderhevig zijn, dezuiken worden door de algemene en apostolische heilige kerk uit haar midden verwijderd. De volgende toevoeging is van Gregoor, de stichter van de Kerk:

Wij echter, wij zullen, terwijl de h. Driedigheid en één God, de Vader, Zoon en h. Geest aanbidden, Hem, die vóór alle eeuwen was, verheerlijken, nu en altijd en in de eeuwen, Amen.

* * * * *

In tegenstelling met de katholieke kerk wordt hier de belijdenis door de priester afgelegd, die daarbij, zoals we hebben kunnen zien, de werkwoordelijke meervoudsvorm gebruikt: hij spreekt immers uit naam van alle gelovigen. *) Anderzijds constateren we, dat in de katholieke kerk het "pater noster" (onze Vader) door de priester gebeden wordt, terwijl de Armeniërs dit door hun koor (ǎpíerk) laten zingen. Maar verre zij van ons een vergelijkende studie te willen maken van de ceremoniën van deze kerken.

In de loop der eeuwen zijn talrijke pogingen gedaan, zowel van griekse als van katholieke zijde, om de Armeniërs tot hereniging over te halen; pogingen, die ten dele met succes bekroond zijn, getuige het feit, dat

hedentendage een niet gering percentage tot de geünieerde ritus behoort: deze geünieerden lezen hun plechtigheden in de armeense taal, hebben de vorm van de liturgie behouden, maar staan onder het gezag van de paus van Rome.

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ ՀԱՏԸՆՏԻՐ ԷԶԵՐ

3. Հայաստանի շեռերը.

(Շարունակություն)

Առկալ շեռը կամ Սուկալէա 3245 մեթր բարձրութեամբ Բագրեւանդի գաւառին մէջ է, կ'ըսուի թէ Սուկալ կը կոչուի Սուրբ Սուքիասեան մարտիրոսներուն հոն բնակած ըլլալուն համար: Այժմ թրքերէն « Քէօսէ-Տաղ » կը կոչուի:

Վարագ շեռը 1214 մեթր է միայն եւ կը կը գտնուի Վանայ քաղքին Այգեօտանին մօտերը. հոչակաւոր է Վարագայ-Խաչ վանքոյն, ուր հայ ուխտաւորներ կը դիմէին Վարագայ սուրբ խաչին յիշատակը տօնախմբելու համար (*):

Հետեւեալ լեռներն եւս անուանի են, Զանգեզուրի կամ Սիւնեաց լեռները, Ղարաբաղի կամ Արցախի լեռները, Մայմեխ (3000 մեթր), Բիջանակ (2100 մեթր), Հալվար (2500), Ագտապան (3059), Ահմանկան (3300), եւ այլն:

Ook hebben zij een eigen Catholicos in Sis (Libanon), mannenkloosters in Venetië en Wenen van de Mechitaristen (een orde van geleerde monniken die leven volgens de regel van St. Benediktus), terwijl Parijs ook een klooster telt van vrouwelijke, geünieerde religieusen. Op het onderwerp dezer hereniging komen wij, zo God het wil, wellicht terug na het oecumenisch concilie, dat onze heilige Vader, de paus van Rome bijeengeroepen heeft en dat op 11 oktober 1962 geopend zal worden.

*) de latijnse priester, daarentegen, bedient zich bij het lezen van de mis, in sommige gebeden, van de enkelvoudige werkwoordsvorm, maar verklaart dan tegenover God, dat hij het offer opdraagt ook "voor alle omstanders, alsmede voor alle gelovige christenen, levenden en doden" (et pro omnibus circumstantibus, sed et pro omnibus fidelibus christianis, vivis atque defunctis), en later, tegen het einde van de mis, bidt hij: geef dat het offer, hetwelk ik, onwaardige, voor het aanschijn van Uw Majesteit heb opgedragen, U welgevallig zij, en mij en allen, voor wie ik het opdroeg, door uw barmhartigheid tot verzoening strekke.

G. P A U L U S

Delft
september 1962

